

Rektorn för Ingrid Segerstedts Gymnasium
Box 160 34
412 21 Göteborg

Stiftelsen Ingrid Segerstedts Gymnasium
Box 160 34
412 21 Göteborg

2010-09-01
1 (6)
Dnr 40-2010:270

Kvalitetsgranskning av Ingrid Segerstedts Gymnasium i Göteborgs kommun

Skolinspektionens beslut

Skolinspektionen har granskat hur elevers möjligheter att nå målen påverkas av arbetsmetoder inom ramen för självstudier/eget arbete.

Områden som bör förbättras:

- Då tid för projektarbete läggs ut behöver skolan säkerställa att eleverna erbjuds tillräckligt med handledningstid för att eleverna i enlighet med kursplanen med god kvalitet ska kunna genomföra Projektarbete 100 poäng.
- Elevernas inflytande över självstudierna bör förbättras.
- Informationen till eleverna om hur bedömning sker vid gruppuppgifter bör förbättras.

Rektor och huvudmannen har ansvar för att förbättringsområden vid Ingrid Segerstedts Gymnasium åtgärdas. Huvudmannen ska lämna en redovisning till Skolinspektionen senast tre månader från den dag beslutet meddelas. Skolinspektionen kommer då att följa upp beslutet.

Skolinspektionens granskning av Självstudier/tidsanvändning i gymnasieskolan i Ingrid Segerstedts Gymnasium i Göteborgs kommun

Bakgrund

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av Självstudier/tidsanvändning i gymnasieskolan under perioden 15 mars 2010 till den 31 oktober 2010. Granskningen av Ingrid Segerstedts Gymnasium i Göteborgs kommun ingår i detta projekt. Övergripande iakttagelser och slutsatser inom området kommer att redovisas i Skolinspektionens kvalitetsgranskningsrapport Självstudier/tidsanvändning i gymnasieskolan.

Övergripande information om och projektplan för kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats (<http://www.skolinspektionen.se/Kvalitetsgranskning>).

Syftet med kvalitetsgranskningsprojektet är att granska hur elevernas möjligheter att nå målen påverkas av arbetsmetoder inom ramen för självstudier/eget arbete. För att leva upp till styrdokumentens krav på individanpassning går skolorna olika vägar. Inom den regelbundna tillsynen har Skolinspektionen konstaterat att ett vanligt sätt är att öka andelen självstudier/eget arbete. Arbetssättet ställer stora krav på elevers förmåga att planera och genomföra studier med begränsad lärarhandledning. Hur skolor arbetar med självstudier/eget arbete ter sig mot denna bakgrund som ett viktigt granskningsområde. Vid avslutat projekt ska de granskade skolornas förhållningssätt gällande självstudier/eget arbete ha synliggjorts och bedömts mot de krav som ställs i författningarna men också med stöd av forskningsresultat och beprövad erfarenhet. Detta förväntas bidra till att dessa skolor fortsättningsvis arbetar med självstudier/eget arbete med en hög måluppfyllelse och inom ramen för definitionen av undervisningstid. Projektets resultat kommer även att spridas till skolor och huvudmän som inte deltagit i studien och förväntas där ge samma effekt som i de granskade skolorna.

Granskningen tar sin utgångspunkt i följande frågeställningar:

- Ger skolans sätt att anordna självstudier eleverna möjlighet att nå målen
- Ger självstudierna utrymme för att anpassa undervisningen efter elevernas individuella förutsättningar och behov
- Upplever eleverna att de får det stöd och den stimulans de behöver

Motivering till beslutet

Ger skolans sätt att anordna självstudier eleverna möjlighet att nå målen?

Skolinspektionens regelbundna tillsyn har visat att det blivit allt vanligare att organisera undervisningen i form av självstudier. Denna undervisningsform är vanligare i vissa skolor än i andra. Mycket tyder vidare på att begreppet undervisningstid är föremål för en relativt fri tolkning. Det kan också konstateras att självstudier/eget arbete organiseras på olika sätt. Det nationella målet att elever i gymnasieskolan ska nå minst godkänt betyg i samtliga kurser som ingår i deras studieplan är långt ifrån uppnått i svensk gymnasieskola. Arbetsformer och arbetssätt påverkar måluppfyllelsen i hög grad. Självstudier kräver god planering och förberedelse av både lärare och elever. Forskningen visar att elever från studievana hem hanterar de outtalade krav som ställs i självstudier/eget arbete, medan elever från mindre studievana hem i större utsträckning är beroende av interaktion med läraren.

Under denna rubrik behandlas följande punkter:

- Beskrivning av skolans kunskapsresultat.
- Erbjuds den garanterade undervisningstiden

- I vilken utsträckning använder skolan självstudier
- Hur är självstudierna upplagda
- Hur förbereds eleverna för att klara självstudier
- Bidrar självstudier till att elever avbryter utbildningen
- Hur arbetar skolan med mål att sträva mot i arbetsformen självstudier

Vid Ingrid Segerstedts Gymnasium inkluderas 80 timmar projektarbete i undervisningstiden. Under dessa timmar finns emellertid inte handledare tillgängliga. Skolan beräknar cirka fyra timmars handledningstid per projektarbete. Övrig tid är den tid som eleverna på egen hand arbetar med projektarbetet. I kursplanen för Projektarbete 100 poäng anges att en sakkunnig lärare följer, diskuterar och bedömer arbetet i dess olika faser. Målen med projektarbetet är bland annat att eleven ska kunna föra loggbok över arbetets gång och fortlöpande redovisa processen, kunna diskutera arbetets utveckling med handledaren och kunna åstadkomma en slutprodukt som innebär en självständig lösning av den valda uppgiften eller det valda problemet. Skolinspektionen bedömer att skolan behöver säkerställa att eleverna får tillräckligt med handledning för att eleverna i enlighet med kursplanen och med god kvalitet ska kunna genomföra Projektarbete 100 poäng.

Eleverna bedriver förutom vid Projektarbete 100 poäng självstudier framför allt inom de samhällsvetenskapliga ämnena. Andelen tid som eleven har för självstudier ökar över årskurserna och omfattningen av de egna arbetena ökar likaså. Arbetsområdena inleds med gemensam genomgång av läraren för att eleverna ska tillägna sig en gemensam kunskapsbas innan de går vidare med arbetet på egen hand. Intervjuade lärare och elever är samstämmiga i beskrivningen av självstudierna som strukturerade och väl genomförda. De beskriver också hur man framför allt i årskurs 1 lägger stor vikt vid att träna den analytiska förmågan för att höja kvaliteten på självstudierna. Läroplanens mål att sträva mot med ett alltmer vetenskapligt sätt att studera är väl synliga i arbetet.

Skolan har höga betygsresultat. De elever som börjar på Ingrid Segerstedts Gymnasium har höga meritvärden från grundskolan, även om dessa sjunkit något under senaste året. Skolan har en måluppfyllelse där nära nog 100 procent av eleverna uppnår minst godkänt betyg i samtliga kurser. De avhopp som görs från skolan är få och sker framför allt i början av årskurs 1 när elever blir erbjudna en plats som motsvarar deras förstahandsval. Ingenting pekar på att undervisningsformen självstudier är orsak till avhopp.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att skolan behöver säkerställa att eleverna får tillräckligt med handledning för att de i enlighet med kursplanen och med god kvalitet ska kunna genomföra Projektarbete 100 poäng.

I övrigt genomförs självstudierna på Ingrid Segerstedts gymnasium på ett sätt som ger eleverna goda förutsättningar för att nå målen för utbildningen.

Ger självstudierna utrymme för att anpassa undervisningen efter elevernas individuella förutsättningar och behov?

Individanpassning av undervisningen till varje elevs förutsättningar är en bärande tanke i styr-dokumentet för gymnasieskolan. Vikten av elevernas möjligheter att utöva inflytande över undervisningen och ta ansvar för studieresultaten betonas i läroplanen. För att leva upp till dessa krav går skolorna olika vägar. Skolinspektionens regelbundna tillsyn har visat att ett vanligt sätt är att öka andelen självstudier/ eget arbete. Innebär detta i realiteten att undervisningen individanpassas? Har eleverna inflytande över självstudierna. Studier visar i motsats till detta att elevers uppfattning av att behärska skolans tidsplanering är låg.

Under denna rubrik behandlas följande bedömningspunkter:

- Hur stor är elevernas tillgänglighet till lärare
- Har eleverna inflytande över arbetet med självstudier
- Har skolan en pedagogisk idé med självstudier
- Bedrivs självstudierna individuellt eller i grupp

Inspektörerna konstaterar att Ingrid Segerstedts Gymnasium kan komma längre i arbetet med elevernas inflytande över arbetet med självstudier. Eleverna kan framför allt påverka redovisningsformer och arbetssätt, medan det är mer ovanligt att de har inflytande över innehållet i självstudierna. Ett sådant inflytande sker främst genom att eleverna erbjuds ett "smörgåsbord" av olika uppgifter där de kan välja innehåll.

Självstudierna bedrivs både individuellt och i grupp och med ständig tillgång till lärare. Det finns en god medvetenhet om vikten av att lära i grupp och att eleverna lär sig arbeta tillsammans med olika människor. De rollspel som eleverna genomför – ett i varje årskurs – är goda exempel på lärande i grupp. Intervjuade elever uttrycker en viss oro över att de inte blir bedömda individuellt när de arbetar i grupp, medan de intervjuade lärarna betonar att bedömningen av eleverna alltid sker individuellt och med tydliga kriterier. Skolinspektionen vill betona vikten av att kommunikationen med eleverna är tydlig i bedömningarna så att ingen osäkerhet råder om på vilka grunder en elev blivit bedömd.

Skolan uttalar inte någon pedagogisk idé med självstudier, men vid intervjuer framträder en tydlig bild av varför arbetssättet finns på skolan. Någon intervjuad lärare uttrycker att "det tveklöst är det bästa sättet att lära sig". Intervjuade lärare menar också att det öppnar möjligheter för större individanpassning. De elever som är i mer behov av stöd kan också få det. Kontakten mellan lärare och elev blir tätare.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att självstudierna ger goda möjligheter att anpassa undervisningen efter varje elevs behov, men att dessa möjligheter skulle öka om elevernas inflytande över undervisningen stärks. Vidare bedömer Skolinspektionen att skolan bättre behöver informera eleverna av hur bedömningar sker vid gruppuppgifter så att ingen osäkerhet finns om hur en elev blivit bedömd.

Upplever eleverna att de får det stöd och den stimulans de behöver i självstudierna?

Aosikten med självstudier är att utveckla elevernas förmåga till analys och vetenskapligt tänkande. Detta ska ge eleverna stimulans och möjligheter att utvecklas efter sina förutsättningar. Upplever eleverna detta och får de stöd och hjälp i arbetet med självstudierna?

Under denna rubrik behandlas följande bedömningspunkter:

- Vilket stöd erbjuder skolan de elever som har svårigheter med självstudier?
- Upplever eleverna att självstudierna är lärarledda?
- Känner eleverna sig stimulerade av självstudier?

De elever som har svårigheter med självstudier får i viss omfattning stöd i arbetet, men några elever uttrycker att de skulle behöva mer hjälp med att komma i gång när de startar ett arbetsområde. Några intervjuade elever menar att tiden inte alltid utnyttjas effektivt utan att det blir stor stress i slutet av arbetsperioden. Rektorn och intervjuade lärare betonar att skolan arbetar medvetet med att ge elever med läs- och skrivsvårigheter stöd i arbetet, eftersom man noterat att dessa elever ibland har svårigheter att klara det självständiga arbetssättet.

Lärarna arbetar på ett medvetet sätt för att hjälpa eleverna att planera sin tid. Intervjuade lärare beskriver hur man arbetar med flera avstämningstillfällen under en större arbetsuppgift. För att hjälpa eleverna att komma framåt i studierna och inte tappa fart sätter man upp delmål och stämmer av dessa under arbetets gång.

Flertalet intervjuade elever känner sig också stimulerade av självstudier och menar att detta är ett bra sätt att lära sig och att man också lär sig ett arbetssätt som de kommer att ha god nytta av vid fortsatta studier. De menar också att det alltid finns lärare att tillgå när man behöver hjälp att komma framåt i studierna.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att eleverna upplever att de får stimulans av att arbeta med självstudier, men Skolinspektionen vill betona vikten av att uppmärksamma de elever som inte tycker att de klarar av att planera sina studier och som också menar att tiden inte används på ett effektivt sätt.

Uppföljning

Vid redovisning till Skolinspektionen i samband med uppföljningen, ange vilka åtgärder som vidtagits och vilka åtgärder som eventuellt planeras med anledning av de brister och förbättringsområden som Skolinspektionen funnit. Ange även tidplan för plane-

2010-09-01
6 (6)
Dnr 40-2010:270

rade åtgärder och ansvarig för genomförandet. Redogörelsen kan sändas per e-post. Ange Skolinspektionens diarienummer (Dnr 40-2010:270) vid kommunikation med myndigheten angående granskningen.

I ärendets slutliga handläggning har utredaren Johan Dahl och undervisningsrådet Elisabeth Fogelberg deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Lena Dahlquist
Enhetschef

Barbro Nässén
Undervisningsråd/Föredragande

Bilaga

Skolinspektionens granskning av Självstudier/tidsanvändning i gymnasieskolan

Skolinspektionens granskning av Självstudier/tidsanvändning i gymnasieskolan

De bedömningar som Skolinspektionen gör inom ramen för granskningen grundar sig på de författningar som reglerar gymnasieskolan.

I 1994 års läroplan för de frivilliga skolformerna finns en bärande tanke om individanpassning och elevernas möjligheter att utöva inflytande över undervisningen. Där finns också mål att sträva mot när det gäller elevernas förmåga att överblicka större kunskapsfält och utveckla en analytisk förmåga och ett alltmer vetenskapligt sätt att arbeta och tänka.

I gymnasieförordningen regleras den garanterade undervisningstiden och begreppet undervisningstid definieras som "tid för arbete som planerats av lärare och elever tillsammans och som eleverna genomför under en lärares ledning". I samma förordning anges också att elevernas skolarbete skall förläggas måndag–fredag och skall vara så jämnt fördelat över dessa dagar som möjligt (detta gäller dock inte fristående skolor).

Dessutom grundar sig granskningen på forskningsresultat och beprövad erfarenhet inom området. I en forskningsöversikt om individualisering i undervisningen konstateras att den individualisering som framför allt är framträdande i skolan är ansvarsindividualisering i form av självstudier. Trots att styrdokumentet specificerar att det är viktigt att ta fasta på att elever lär på olika sätt beskriver forskningen att skolans undervisningsstrategier snarare har krympt än vidgats under årens lopp. Dessutom framgår det att en hög andel individuellt arbete får till följd att eleverna blir mindre engagerade i skolarbetet och att det också finns ett samband mellan en ökad andel eget arbete och sämre studieresultat. Annan forskning lyfter fram betydelsen av en aktiv och pådrivande lärare som förmår att utforma undervisningen så att den fungerar för olika elever och därmed har en positiv inverkan på resultaten.

I en kunskapsöversikt av undervisningen i naturorienterande ämnen i den svenska grundskolan visar Skolverket att eget undersökande inte gynnar elevers lärande och förståelse av naturvetenskap. Kunskapsöversikten beskriver i stället att lärarstöd är viktigt, och att undervisning där elever förväntas upptäcka saker själva är ineffektiv. Skolverket menar att detta resultat stämmer väl överens med den internationella forskningen på området. I den nyligen publicerade rapporten *"TIMS Advanced"* framgår det att svenska elever på gymnasiet kraftigt försämrat sina resultat i matematik och fysik. Skolverket lyfter det faktum att svenska elever ägnar relativt mycket tid åt individuellt arbete på lektionerna som en möjlig bidragande orsak.

I Skolverkets rapport *"Självkänslan och skolans vardag"* berörs ämnet tidsanvändning och dess koppling till elevers arbetssituation och självstudier. Elevernas svar på en enkätstudie som redovisas i rapporten tyder på att eleverna inte klarar av att planera i tillräcklig utsträckning. Det är även tydligt från studien att skolmotivationen ökar med ökande behärskning av tidsplanering.